

מאי 2017

דבר מנהלת שפ"י – עלון מקוון בנושא "מלקות ללמידה" – התכנית המערכתית לטיפול בתלמידים עם לקות למידה והפרעת קשב

בלכתו במורד הדרך / שלושה אנשים שם הלכו / האיש שהיה / האיש שאחרים ראו / האיש שרצה להיות (מקור לא ידוע)

המסע של תלמידים עם לקות למידה והפרעת קשב, ממי שהם למי שהם רוצים להיות, כרוך בהגדרה מחדשת של הקושי, ביצירת אמון ביכולת שלהם להסתכל מעבר ללקות, בחיבור מחדש לכוחות, ברכישת אסטרטגיות למידה מותאמות ובחיזוק האמון של המבוגרים, מורים והורים, בהם.

המציאות בשני העשורים האחרונים מצביעה על מגמה של עלייה חדה במספר הפונים לאבחון ובמספר הדורשים התאמות בדרכי הבחנות ומתוך כך, שימוש יתר בהתאמות בקרב תלמידים שאינם בהכרח נזקקים להתאמות אלה.

ממבט על הנתונים של מספר מקבלי התאמות בדרכי היבחנות ועל הפיזור שלהם באוכלוסייה, אפשר להבחין בשונות בין התלמידים המזוהים כתלמידים עם לקויות למידה על רקע סוציאקונומי, מגזרי ותרבותי. אך בעיקר אפשר לייחס פער זה לנטייה לכלול תחת הכותרת "לקויות למידה" קשיים תפקודיים של תלמידים, שמקורם אינו בהכרח בלקויות למידה, ואשר אינם מקבלים מענה הולם.

בקרב המאובחנים ובאי בית הספר השתרשה ההנחה כי כל תלמיד מאובחן הינו לקוי למידה וכל תלמיד עם לקות למידה זקוק להתאמות בדרכי הבחנות. "משוואה" שגויה זו הובילה לאישור מופרז של התאמות ועל כך העירו שני דוחות של מבקר מדינה.

כדי לשנות מציאות זו נדרשה תכנית מקיפה הכוללת היבטים מערכתיים, היבטים של הוראה ולמידה, היבטים של איתור וטיפול בתלמידים, תכנית הפועלת על פני כל רצף הגיל.

התכנית החדשה "מלקות ללמידה" משנה את המיקוד ממתן התאמות להיבחנות למיקוד בדרכי הוראה ולמידה תוך חיזוק הצוות החינוכי שילמד להכיר את הקושי של תלמידים עם לקות למידה, לזהות את הכוחות שלהם, לאתר מענים חלופיים לדרך הלמידה ולצייד בכלים ואסטרטגיות למידה, שיסייעו לתלמידים להתמודד עם הקושי שלקות הלמידה יוצרת עבורם.

לצד השינוי במוקד ההתערבות, התגבשה התובנה שיש צורך ברגולציה של תהליך אישור ההתאמות בדרכי היבחנות. ראשית, הוחלט להעביר את שלב הגיל בו יתבצע תהליך אישור ההתאמות מרמה 3 לחטיבת הביניים. מהלך זה מאפשר ניתוק של ההחלטה על התאמות מבחינות הבגרות וזמן ארוך יותר בו יוכלו המורים להכיר את התלמידים.

כחלק מהרגולציה של בחינת הצורך בהתאמות בדרכי היבחנות תתבצע הסדרה של מערך ההתאמות, לצד קביעת סטנדרט מקצועי מחייב בנושא האבחונים והגורמים המאבחנים, המאשרים זכאות להתאמות בדרכי היבחנות, תוך שימוש בתשתיות הקיימות ברשות המקומית, קרי השירותים הפסיכולוגים החינוכיים (שפ"חים), לצורך בניית מערך של מרכזי

אבחון וטיפול הנתונים תחת פיקוח מקצועי של פסיכולוג מהשפ"ח, אליהם בתי הספר יפנו תלמידים עם חשד ללקות למידה.

לקויות למידה משפיעות על ההתפתחות והתפקוד של התלמידים בתחומי חיים רבים נוספים, מעבר לתחומי הלמידה. כיום ידוע שמעבר לקשיים הלימודיים הרי שנערים ונערות בעלי לקויות למידה נמצאים ברמת סיכון גבוהה למגוון בעיות פסיכו-סוציאליות הכוללות דיכאון, אובדנות, בעיות התנהגות קשות, הפרעת קשב וריכוז, הפרעות חרדה, שימוש בסמים ונשירה מבית הספר (Goldston, 2007 , Daniel et al, 2006)

התכנית המוצעת מבוססת על המלצות דוח וועדת מרגלית (2014), ועל עבודת וועדת היישום שכללה נציגים מהמטה, מהמחוזות, מהרשות המקומית וממסגרות החינוך, ומנציגי ארגוני המורים.

ברצוני להודות לפרופסור מלכה מרגלית, שזכתה השנה בפרס ישראל, על הובלת וועדת מרגלית.

ברצוני להודות לכל הנציגים שהשתתפו בוועדת היישום על בניית המתווה של התכנית .

לדני ז'ורנו ולילי טלדן על ההובלה של התכנית משלב ההנבטה אל שלב היישום.

לצוות האגף ללקויות למידה על אחזקה מורכבת במקביל של שתי תכניות, האחת בחטיבה העליונה, לצד בניית תכנית חדשה בחטיבות הביניים.

לחנה פרידמן, מנהלת אגף פסיכולוגיה ולאילה אלגריסי, מנהלת אגף ייעוץ על השותפות לאורך כל הדרך.

לאגף הבחינות ולמנהל תקשוב וטכנולוגיה על הכנסת טכנולוגיות מתקדמות שמסייעות הן בהוראה והן בהיבחנות.

לדסי בארי, מנהלת האגף לחינוך על יסודי, על רקימה משותפת של יישום התכנית בחטיבות הביניים.

לפורום ועדי ההורים היישובי על השותפות ביציאה לדרך חדשה בטיפול בתלמידים עם לקויות למידה.

לאריאל לוי, סמנכ"ל בכיר ומנהל המנהל הפדגוגי, על ההכרה והאמון ביציאה לדרך החדשה, על ההיוועצות והתמיכה בכל שלבי התכנית.

למנכ"לית היוצאת מיכל כהן ולמנכ"ל שמואל אבואב, על תקצוב התכנית ועל התמיכה והמעקב ביישומה ובמימוש המטרות שהצבנו .

התכנית תצא לדרך בשנת הלימודים תשע"ח והיא תופעל ב- 15 יישובים בהם נתנסה בכל מרכיבי התכנית. יחד עם בתי הספר נבנה את יישום התכנית ונבחן את המרכיבים השונים בה.

אנו מקווים שתכנית זו תפתח דרך חדשה לכל התלמידים עם לקות למידה והפרעות קשב בדרך התמודדותם עם הלמידה ועם ההיבחנות ותסייע להם במימוש יכולותיהם בעתיד, תקטין את הנשירה שלהם מהמערכת ותרחיק אותם מהסכנה להיכנס למעגל הסיכון.

אנו מאמינים שתכנית זו תסייע לתלמידים עם לקות למידה לעבור ממי שהיו למי שהם רוצים להיות, ולחברי הצוותים החינוכיים להיות משמעותיים במסע זה של התלמידים עם לקויות הלמידה.

חנה שדמי
מנהלת אגף א' שפ"י